

Socialdepartementet

Karenstak och högriskskydd – en översyn av karensavdraget och förslag på utökade undantag (Ds 2023:33)

Sammanfattning

Promemorian inleds med två delar som benämns bred bakgrundsbeskrivning (kapitel 3–8) respektive bred nulägesanalys, med bland annat skattningar av sjukfrånvaro, utfall av regler om karensavdrag, samt en analys av karensavdragsreformen (kapitel 9–10). Därefter görs en genomgång av förutsättningarna för differentierad självrisk för avgränsade yrken (kapitel 11). Först därefter följer arbetsgruppens överväganden och förslag (kapitel 13–14) samt konsekvensanalys (kapitel 15). Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) begränsar därför sina synpunkter och kommentarer till promemorians överväganden och förslag i kapitel 13–15.

ISF tillstyrker promemorians samtliga förslag och delar samtliga bedömningar i kapitel 13–14.

Vi vill i sammanhanget framhålla att arbetslivets förändring i form av möjligheterna till distansarbete etcetera och hur det påverkar sjukfrånvaro för olika grupper är en stor fråga som i framtiden kan behöva en förutsättningslös och djupgående analys.

13.1 En mer generös begränsningsregel i form av karenstak

ISF tillstyrker förslaget att *det allmänna högriskskyddet mot karensavdrag från sjuklön och sjukpenning ska utökas. Karensavdrag ska inte göras från sjuklön eller från sjukpenning som svarar mot inkomst av anställning, om sådant avdrag har gjorts för arbetstagaren respektive den försäkrade vid sex, i stället för tio, tillfällen under de senaste tolv månaderna. Vidare ska uttrycket "allmänt högriskskydd" i socialförsäkringsbalken utmönstras. Det som benämns allmänt högriskskydd ska i stället benämnas karenstak. Benämningen karenstak ska även föras in i sjuklönelagen. Vissa*

följändringar ska göras med anledning av begreppsändringen i socialförsäkringsbalken.

ISF bedömer att de mer generösa generella regler som föreslås sannolikt får betydelse för personer i kontaktyrken som sällan kan arbeta hemma. Förslagen kan därför förväntas medföra att karensavdragets betydelse blir mer lika mellan olika grupper.

13.2 Ändrat namn för och ändrad administration av högriskskydd och 13.3 Utökat högriskskydd

ISF tillstyrker förslaget att uttrycket "särskilt högriskskydd" i sjuklönelagen och socialförsäkringsbalken ska utmönstras. Det som benämns särskilt högriskskydd ska i stället benämnas högriskskydd. Vissa följändringar ska göras med anledning av begreppsändringen (13.2).

ISF tillstyrker förslaget att den nuvarande ordningen för arbetstagare som omfattas av beslut om högriskskydd enligt sjuklönelagen ska ersättas med en ny (13.2).

ISF tillstyrker förslaget att högriskskyddet för arbetstagare respektive försäkrade som har en sjukdom som under en tolv månadersperiod kan antas medföra ett större antal sjukperioder ska utökas. Skyddet ska i stället gälla för dem som har en sjukdom som under en tolv månadersperiod kan antas medföra minst sju eller annars återkommande sjukperioder (13.3).

ISF ställer sig positiv till ändrat namn för och ändrad administration av högriskskydd. Genom en sådan förändring uppnås en tydlig subvention av arbetsgivarens kostnader som kan ha positiva arbetsmarknadsmässiga effekter, i form av till exempel minskade drivkrafter att säga upp personer som drabbats av skovliknande sjukdomar eller genomgår behandlingar. Träffsäkerheten kan också komma att stärkas eftersom arbetsgivare som i dag saknar djupare kunskap om reglerna kan komma att beröras av dessa. I och med att fler individer förväntas omfattas av reglerna kommer fler arbetsgivare att få kännedom om reglerna. Detta skulle i förlängningen kunna medföra att de personer som har behov av skyddet också får ta del av det. Det är också positivt att kontrollfunktionen förstärks något, eftersom en och samma aktör, Försäkringskassan, får ansvar för hela kedjan. Förslaget ger en tydligare koppling mellan beslut om högriskskydd och ersättning till enskilda för sådan period. Vi vill samtidigt poängtera vikten av att den förändrade administrationen inte får innebära att individer som omfattas av skyddet kommer att få vänta på ersättning på grund av handläggningstider.

Vi vill även framhålla att vissa formuleringar i promemorian bör ses över inför ett eventuellt införande. Det gäller lagtextens utformning "annars återkommande sjukperioder" och dess förhållande till vad som skrivs i avsnitt 13.3 respektive författningskommentaren (s. 360). Ett och samma

begrepp – återkommande sjukperioder – framställs ha olika betydelse beroende av situation. Det är något otydligt vad som egentligen menas och vilken bedömning som ska göras. ISF menar att det i samband med ett eventuellt införande behöver tydliggöras vad som ska gälla för att undvika risk för otydlighet och felaktig tillämpning.

13.4 Behov av följdändringar i andra regleringar

ISF delar bedömningen att *arbetsgruppens förslag medför att det kommer att uppstå en skillnad i skyddet mot inkomstbortfall till följd av karens mellan olika grupper av individer. De föreslagna förändringarna om karenstak och högriskskydd bör gälla på motsvarande sätt för individer med inkomst av annat förvärvsarbete (t. ex egenföretagare) och som betalar egenavgift samt gjort anmälan om karenstid på en dag. Den föreslagna regleringen om karenstak bör också gälla på motsvarande sätt för deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. Det bör därför utredas om och i så fall hur nu gällande begränsningsregel för dessa grupper kan förändras på motsvarande sätt.*

När det gäller behovet av följdändringar i andra regleringar vill ISF understryka vikten av att även reglerna för individer med inkomst av annat förvärvsarbete och som betalar egenavgift ses över. Det bör därför utredas om och i så fall hur nu gällande begränsningsregel för dessa grupper kan förändras, allra helst i anslutning till införandet av nu aktuella förslag.

15 Konsekvensanalys

Slutligen konstaterar ISF att förslagen om karenstak och högriskskydd är mer generösa än dagens reglering. Skyddet skulle träda in tidigare och ökar antalet individer och arbetsgivare som i förlängningen skulle kunna komma att omfattas. Som konstateras råder i dag begränsad kunskap bland arbetstagare och arbetsgivare om det allmänna och särskilda högriskskyddet och tillfredställande uppföljningsmöjligheter saknas. Det menar vi kan innebära en risk för att promemorian har underskattat volymerna av ärenden där de nya reglerna skulle komma att träda in.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Eva-Lo Ighe. Utredaren Madelene Bougas Löf har varit föredragande. I beredningen har också Kristian Persson Kern deltagit. Vid den slutliga handläggningen har enhetscheferna Dan Ljungberg, Sofie Cedstrand, Måns Nerman och Elin Sundberg och chefsjuristen Anna Samuelsson deltagit.

Eva-Lo Ighe

Madelene Bougas Löf